

Спеціалізованій вченій раді ДФ 055.026.058
Державного торговельно-економічного
університету
(02000, м. Київ, вул. Кіото, 19)

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертацію Мартиненко Олени Олексіївни
«СОЦІАЛЬНО - ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ОБРАННЯ
МОЛОДЦЮ ПРОФЕСІЇ ЕКОНОМІСТА»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 053 – Психологія**

Актуальність теми дослідження

В умовах посилення глобалізації світової економіки та зростання конкуренції у світовому економічному просторі, в зв'язку з соціально-політичними та економічними реформами, які здійснюються в Україні останнім часом, відбулись суттєві зміни в свідомості молоді щодо сприйняття світу та самих себе. Єдність особистісних і суспільних інтересів при обранні професії є важливим фактором адекватного професійного самовизначення. Необхідно відзначити, що поточна система професійної орієнтації для молоді вимагає вдосконалення. Недостатність інформації серед молоді щодо потреб і вимог ринку праці, недостатня освіченість щодо актуальних видів професійної діяльності, а також відсутність готовності до самостійного вибору професії та подальшого професійного розвитку - це фактори, які сприяють невдачам у самовизначенні особистості в професійному плані і призводять до низької впевненості у майбутньому кар'єрному шляху.

Вищезазначене, вочевидь, доводить актуальність, теоретичну та практичну значимість обраної теми.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

В дисертаційній роботі присутні всі чинники забезпечення достовірності та обґрунтованості, а саме: реальне існування наукових положень, висновків і рекомендацій, глибина аналізу першоджерел, характер і якість залученої інформації та інструментарій її обробки.

Теоретичне узагальнення наукових підходів стосовно обрання молоддю професії економіста, кореляційний, факторний аналіз результатів емпіричного дослідження та анкетування щодо соціально-психологічних детермінант обрання молоддю професії дали змогу в основу дослідження покласти авторську концептуальну модель дослідження.

Отримані наукові результати мають належний рівень обґрунтованості, що підтверджується узагальненням значної кількості фундаментальних праць вітчизняних та закордонних вчених, використанням статистичної інформації, достатньою апробацією та впровадженням у роботу організацій, на міжнародних науково-практичних конференціях і висвітлені у публікаціях. Результати дослідження відображено у 15 публікаціях, з яких: 5 статей у фахових психологічних виданнях, що входять до переліку, затвердженого МОН України; 1 – у періодичному науковому виданні іншої держави, що входить до Європейського Союзу та 9 тез доповідей на наукових конференціях.

Теоретичне та практичне значення роботи і використання результатів дослідження

На підставі теоретичного та емпіричного дослідження у роботі розглянуті соціально-психологічні детермінанти обрання молоддю професії економіста як системні інтегральні характеристики, що реалізуються особистістю під впливом зовнішніх і внутрішніх умов життєдіяльності та виявляються в особливостях гармонійного поєднання мотиваційної, професійно-інтелектуальної, адаптаційно-комунікативної, індивідуально-психологічної та темпераментальної сфер особистості, які сприяють розвитку професійно значущих компетентностей у професійній діяльності економіста.

У роботі представлено авторську комплексну програму діагностики і розвитку соціально-психологічних детермінант обрання молоддю професії економіста. Мета програми полягає у розробці інформативного комплексу психодіагностичного інструментарію та визначенні адекватних психологічних технологій спрямованих на розвиток соціально-психологічних детермінант обрання молоддю професії економіста. Програма призначена для

профорієнтаційної роботи практичним психологам, соціальним працівникам, піар-менеджерам та педагогам.

Матеріали дисертації рекомендовано для використання у роботі закладів середньої, вищої та професійної освіти для психологічної допомоги особистості щодо обрання майбутньої професії економіста, планування, професійного становлення та кар'єрного зростання, а також в системі профорієнтації і підготовці майбутніх економістів. Окрім того, авторська програма призначена для роботи відділів персоналу і кадрових агентств з метою відбору або професійного удосконалення персоналу.

Положення, висновки і рекомендації дисертації апробовано і впроваджено в освітній процес при оновленні програм і викладанні дисциплін у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана: «Вікова психологія», «Соціальна психологія» та індивідуального психологічного консультування щодо обрання майбутньої професії, планування, професійного становлення й кар'єрного зростання; у акціонерному товаристві «Комерційний банк «Глобус» при відборі та формуванні кадрового потенціалу організації; у Приватному акціонерному товаристві «Страхова компанія «Мега-поліс» використано рекомендації при відборі спеціалістів економічного спрямування, формуванні кадрового резерву та при атестації персоналу.

Дискусійні положення та зауваження до роботи

Позитивно оцінюючи рівень виконаного дослідження слід зазначити наступні зауваження й дискусійні моменти:

1. Опис етапів дослідження соціально-психологічних детермінант наведено у табл.2.1(с.78) «Основні завдання за етапами дослідження та кількість обстежуваних»; можливо, цю інформацію слід подати у вигляді тексту, оскільки авторська таблиця є не досить інформативною і зрозумілою.
2. Тема дисертації - «Соціально - психологічні детермінанти обрання молоддю професії економіста»; бажано було б зробити акцент на

класифікації вікових категорій, яка була покладена в основу дослідження.

3. При описі проведення емпіричного дослідження контингент респондентів представлено наступним чином: «У дослідженні брали участь 210 респондентів, із них – 82 першокурсники, 52 бакалаврів, 40 магістрів і 36 експертів» (с.95). Доцільно уточнити курс навчання бакалаврів та магістрів, оскільки таке групування є не зовсім зрозумілим.
4. При описі Моделі впровадження психологічної тренінгової програми розвитку соціально-психологічних детермінант обрання молоддю професії економіста недостатньо висвітлено зв'язок складових програми саме з майбутньою професією економіста.

Загальний висновок. Вважаю, що дисертація Мартиненко О.О. «Соціально - психологічні детермінанти обрання молоддю професії економіста» є завершеною науковою працею, яка містить низку нових, актуальних та достовірних результатів, що свідчать про її складність, систематичність та важливе значення. Дисертація повністю відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. “Про затвердження Вимог до оформлення дисертації” (з наступними змінами) та “Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022, а її авторка Мартиненко О.О. заслуговує присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 “Психологія”.

Рецензент
кандидат психологічних наук,
доцент

Дроздова Ю.В.

Підпис Дроздова Ю.В. засвідчую
Начальник відділу кадрів _____
Н. Шевченко